Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҤА ОЛОХ

Хаһыат 1931 оыл алтынһы мйтан тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҔЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҔЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 36 (5548) | 1981 сыл. Кулун тутар 24 күнэ ОПТУОРУННЬУН | Сыаната 2 харчы

Көрдөрөн агитация көдьүүһүн үрдэтиэххэ

ССКП XXVI съезь идеологическай үлэ нс хоһоонно ордук тирэҕи турар суолталаах буоларын, оттон формалара дьөһөр билиҥҥи көрдөбүллэриттэр уонна иһиллиҥ йыллыларыгар эппиэттиилэрин ситиһэр сорудуҥ тоһоҕолоон турүөрдэ. Оттон партийнай тэриллэлэр идейнай-иитэр үлэлэриттэр бинир дьоһуннаах миэстэни көрдөрөн агитацияҕа ылар.

Билиҥҥи кэмҥэ көрдөрөн агитацияҕа ССКП XXVI съезь туруорбут бааррадай сорукатарын олоххо киллэриҥҥэ чөпчү тутһаайыллыахтаах.

Бастатан туран, киһи олоҕу хытта тэҥнэ хаамсар оперативнай, чөпчү сыалдаах, чуолкай политическай хайысталаах, онуоха дьүөрэлээх үрдүк уустуран толоруулаах, дьөҥҥө ордук тиийиҥтиэ, өйдөҥүмтүө буолуохтаах.

Оперативнай көрдөрөн агитацияҕа ордук социалистическай күүтэлиҥиҥи тэриҥҥэ, киһи кедьүүһүн үрдэтиигэ улахан суолталаах. Оттон социалистическай күүтэлиҥиҥ, биллэриҥ курдук, маасса айар дьөҕүрүн, кэбүлээһиниҥ сайыннарыыга, производство резервэлэриҥ ныгыттүүрдүк туһаныыга, үлэ хаачыстыбатыҥ тупсарыыга модун средстваҕынан буолар. Хомйуох иһиҥ, дьөҥҥө сабыдыаллаһыҥ, киниилэр үлэҕэ уонна политическай активностарыҥ үрдэтиҥ итиҥ туһсаҕай средствоҕыҥ сорох сирдэрэ биллиҥ да сатаҕ сыаналаабаттар. Үгүс тэриллэлэр хонтуораларыҥ нс уонна тас өттүлэриттэр, кыһыл муннуктарга, уулуссаларга, болуоссаттарга, оннооҕор сорох культурнай сырдатар учреждениеларга туһаттан тахса кубарыйбыт, нс хоһоонноро эргэрбит лозуннар, плакаттар, стендалэр, көрдөрүү дуоскалара, о. д. а. тураллар. Итиэ—көрдөрөн агитацияны хампаанньа быһыытынан тэриһии, күннээ саҥардан испэт буолуу туоһута. Партийнай тэриллэлэр субу күннэргэ сир аҕыйах аналлаах көрүүнү ыытан эргэрбит уонна алдьаммыт онгоһуктары барыларын уттар уонна сайаннан солбуйар дьаһаллары ылыахтахтар. Аһаҕас иһээ көрдөрөн агитация бүүс бүтүнүүтэ ССКП XXVI съезһин ураахтарын олоххо киллэриҥҥэ, партия былааннара норуот уопсай былааннара буоларын өйдөтүүгэ, производство күһаҕарын мүнүүтүрдүк туһаныыга, үлэ хаачыстыбатын тупсарыыга, онон хас күн, нэдиэлэ, ый, квартал аҕыйах сорудахтарыгар, былааннарыгар, обязательстволарыгар ситиһиллээхтик толоруһуҥа туһуланыахтаах. Бу үлэҕэ олохтоох партийнай тэриллэлэр салаталарыныын культурнай сырдатар учрежденнелар, профсоюзнай уонна комсомольскай тэриллэлэр, политическай-массабай үлэ бары актиһистара түмэ тардыллыахтаахтар.

Иккиһинэн, онус пятилеткаҕа сыһыаннаах көрдөрөн агитация эргэрда. Кедьүүһүнэ хаачыстыбаҕа иһиҥ охсуһуу саҥа, уон биирис, пятилеткаҕа саталамна. ССКП XXVI съезһэ партиэка, дойдуга, норуокка саҥа сүҥкэннээх соруктары туруорда. Хас биирдии коллектив үрдүк кирбиилэрэ баллаҕыҥҥа. Онон дьиэ таһыыаары хапитальнай көрдөрөн агитация съезд ураахтарын, пятилетка сорудахтарын, республика, оройуон, совхоз, тэриллэ, учреждение кирбиилэрин чөпчү пропагандалыахтаах. Капитальнай да, чөкүментальнай да онгоһуктар сүрүн нс хоһоонноруһан сайдыылаах социалистическай общество коммунизмы тутар бааррадай программата, Советскай Сэбиэскэй таас политикатын ситиһиилэрэ, норуоттар тустаадыйбат добродьуубалара, марксизм-ленинизм үөрүү идеалара өрөгөйдөөбүннэрэ буолуохтаахтар. Итиэ барыта түпсэҕай, состуотуттэ, киһини тардыытыа гына эгэ-буллуохтаах, дьиҥнээх тылынан диринг өйдөбүлү биэрэр, дьөкү түмэр, кэҥэтүүр, ыгыырар буолуохтаах. Көрдөрөн онгоһуктар балуоссаттарга, уулуссаларга, общественнай тутуулларга сөптөөхтүк аттарыллан туруорулуулара эмиэ кырата суох суолталаах.

1982 сылга Саха сирэ Россия государственнайга киҥэ аттыыра хомйоһуллубута 350 сыла уонна Саха АССР тэриллибитэ 60 сыла туолуулара улахан политическай событиелэр быһыыларыныын баллаҕыннахтэрэ. Итиэ көрдөрөн агитация нс хоһоонугар дьөһүннээх миэстэни ылыахтаах.

Оройуон партийнай тэриллэлэрэ, совет-скай уонна хаһаайыстыбаннай органнара көрдөрөн агитацияны олоххо, үлэҕэ көдьүүһүн үрдэтэр туһугар хас ноһиилэк, коллектив аҕыйах бу үлэҕэ аналлаах советтары тэрийэллэрэ уонна быллаанньаахтыыр үлэлэтиллэрэ наада.

«ССКП XXVI съезһин ураахтарын — олоххо!» — бүгүҥҥү бойобуой лозуммут итиннин.

ИЙЭ ДОЙДУ УСТУН

• АШХАБАД. Марыйскай ГРЭС тоҕо Котурдеп нэби гостооччуларыгар бэриллибит. Манна 270-тан тахсан уһуннаах ЛЭП-220 үлэҕэ киллэриллибит. Нэби, газ хостуур комплексы электрификацияллээһын Туркмения нефтээх сирдэритэн аргыс гаһы толоруулар кыаҕы үөскэтиэҕэ. Аргыс уматык Орто Азия магистральнай газопроводугар бэриллиэҕэ.

◆

ГРОЗНАЙ. «Грознефтеоргсинтэз» холбоһукка нэби бастакы араарыллыы ыытар комплекс болдьоҕун иннинэ бырайыактаммыт кирбиитигэр тиэрдиллибит. Холбоһук Чечено-Ингушетия столицатыгар Завод предприятиелэриттэр тэрдүттэн уларыта тутуу ыытыллар. Оборудованиелэр производственнай тохтоппокко эрэ саҥардыллаллар. Нефтехимический сырьёвой комплекс дээрэлиллэр туһэрэргэ көмөлөһөр саҥа кыамталары үлэҕэ киллэрии көрүллэр.

ССТА корреспонденнарын мһиттиилэрэ.

Мэктиэлээх өрөмүөн

КОМИ АССР Госкомсельхозтехника Сыктывкарскай оройуоннааҕы производственнай холбоһугун сыахтарыттан хүннэ икки нэккэлик капитальнайдык өрөмүөннэммит трактордар тахсаллар, отуччалыы тахаҕас тахар автомобиллэр техническэй хааччыллыыны ааһаллар. Техниҥа совхозтарга иэктиэлиир паспордаах туттарыллар.

Снимокка: автомобиллэр быстах өрөмүөннэ.

ССТА фотохроникатэ.

Бастыҥ ферма холобура

Оройуон совхозтарыгар саһылы саптарыы балачча тэрээһиннээҕиттэн ыытыллыннна.

Карл Маркс аатынан совхоз Бакситаабу отделениетыттан Ф. Ф. Винокурова сэбиэдиссэйдээх оройуон бастыҥ ферматын коллектива 100 нэһэ саһылыттан 92-тин саптаран ордук көрдөрүүлэннэ.

Оттон Субуруускай аатынан совхозтаа 80 оннугар 75, Эриликкэ 102 нэһэттэн 76-та саптарылыннна.

А. ГОТОВЦЕВА.

„Ыанньыксыттары солбуйдулар

Саха комсомола тэриллибитэ 60 сылыгар анаммах субуотуннуктэргэ оройуон комсомолецтара уонна ыччаттара активнайдык ыттеллар.

«Чурапчы» совхоз Арылаахтааҕы отделениетыгар аҕыс күн устатыгар оройуон киинниттэн 10 км-ни тахсан үлэлээтэ. Киниилэр 7 ыанньыксыты солбуйан икки күн сыралаатылар. Дет-комбинат иитээччилэрэ Марфа Слепцова, Агафья Неустроева, Матрена Климова, типографияттан Светлана Васильева, Яна Кириллина уо. д. а. ыаммы таҥнары түһэрбэккэ, кыһаныыласпыт үлэлээн совхоз рабочейдарын мактаабыттарын ылыллар.

Субуотуннуугу ЫБСЛКС райкомун инструктора П. Борисова салайда.

«СО» корр.

«Прогресс-12» автономнай кэтүүтэ

Кулун тутар 19 күнүгэр холбоһуктаах кэтүү программата ситэриллибитин кэнниттэн «Прогресс-12» таһаҕас тиэрдэр автоматическай харабыл «Салют-6» —«Союз Т-4» орбитальнай комплекстан арааһылынна.

Владимир Коваленок уонна Виктор Савиных орбитальнай көтүүлэрин бастакы кэдэлэтэ буттэ. Бэлиэтэммит программаҕа сөп түбэһиннэрэн, космонавтар станциэҕэ чөлүгэр түһэрэр үлэнэн дьарыктаннылар.

Сир чугаһынааҕы орбитаҕа үлэ саҕаналар.

(ССТА).

КӨТҮҮНҮ САЛАЙАР КИИН. Сир чугаһынааҕы орбитаҕа 1981 сыл тохсунньу 24 күнүгэр таһаарыллыбыт «Прогресс-12» таһаҕас тиэрдэр автоматическай харабыл кэтүүтэ түмүктэннэ.

Күлун тутар 20 күнүгэр салайар онгоһан бэриллибит командаҥан таһаҕас тиэрдэр харабыл куйаарга хайысхатын ылыммыта, ол кэнниттэн киҥи хамсатар установката үлэлэтиллибитэ. Туормастаабын түмүгэр «Прогресс-12» харабыл кампаабын траекториятыгар киллэриллибитэ. Тиҥэй онойон бэлиэтэммит орбиэкумугар атмосфера чиҥ арыгатыгар киирбитэ уонна умлайда.

Владимир Коваленок уонна Виктор Савиных «Салют-6»—«Союз Т-4» орбитальнай комплекс бортугар үлэлэрин салгыыллар.

(ССТА).

Программаҕа сөп түбэһиннэрэн

Орбитаҕа норуоттар икки ардыларынааҕы саҥа экипаж

1981 сыл күлун тутар 22 күнүгэр Советскай Союзтан «Союз-39» космическай харабыл ыытылынна.

Космическай харабылы харабыл командирэ Советскай Союз Геройа, ССРС космонавт-летчига Владимир Джанибеков уонна чинчийээччи-космонавт Монголия Народнай Республикатын гражданина Жугдэрдэмидийн Гуррагча составтаах норуоттар икки ардыларынааҕы экипаж салайар.

«Союз-39» харабылы ыытыы сыалынан «Салют-6» —«Союз Т-4» орбитальнай комплексы кытары тиэхиньиирдэри итэҕэһэ киҥи бортугар космонавтары табаарыстары Коваленоктуу уонна Савиныыны кытары бииргэ научнай-технический чинчийиилэри уонна эксперименнэри оҥоруу буолар.

Көтүү хаамыытыгар «Интеркосмос» программа кытыылаахтарэ социалистическай дойдуларынан ыытыллар космическай куйаары чинчийиилэр салҕаныахтаах.

Монгольскай народнай революция кыайбыта 60 сыла туолаары турдаҕына ССРС уонна МНР гражданнара кытыылаах норуоттар икки ардыларынааҕы саҥа экипаж көтүүтэ советскай уонна монгольскай норуоттар ленинскэй доҕордоһуулларын итэҕэһэ айымныылаах бииргэ үлэлээһиннэрин тутарыйар күүһүн чэпчэкэй холобурунан буолар.

Космонавтар Джанибеков уонна Гуррагча доруобуйаларын туруга үчүгэй. «Союз-39» харабыл бортааҕы системаларэ сөптөөхтүк үлэлиилэр.

Экипаж көтүү программатын толоруруга киирдэ.

(ССТА).

ЛЕНИНГРАДСКАЙ УОБАЛАС. Мичуринскайдаабы орто сельскэй профессиональнай-техническай училищены быйыл 300-тэн тахсан уоһаттар уонна кыргыттар бүтэриэхтэрэ. Киниилэр кэнэ-филлээх механизаторда-рынан, бөдөҥ үүт комплекстарыгар оператордарынан, оҕуруотчуттарынан, кыһыл киитэр фермаларга маастардарынан буолуохтара.

Хаһас сиэмискэ: [хаһастан] үөрэнээччилэр Валентина Натчук, Елена Попова уонна Валентина Крюкталь оҕуруотчуттарынан үлэлэһэ-тэрэ.

Уҥа сиэмискэ: Сергей Стойкин—комбайнэсчик киэҥ профиллээх механизатор.

ССТА фотохроникатэ.

СЪЕЗД ТҮМҮКТЭРИН ДЬҮҮЛЛЭҺЭЛЛЭР

Партийнай олох

«ЧУРАПЧЫ» совхоз Арыы паахтааҕы отделениетын партийнай тэриллэтигэр ССКП XXVI съэһин түмүктэрин туһунан дакылаады партком секретара М. С. Леонтьева оҥордо.

Партия XXVI съэһин чиэһигэр тэннийбит «уоталаһыыга киирсэн, отделение рабочайдара ордук түмсүүлээхтик үлэлээтилэр. Кыстык бизс ыйын түмүгүнэн общественнай суэһүнү нитингэ, киниттэн бородууксуйаны ылыыга уонна соцүотуопкалаабыкка социалистическай куоталаһыыга үрдүк көрдөрүүлэри ситиһэн отделение оройуоҥга бастаата.

Дакылаады дьүүллэһиигэ тыл эппит коммунистар хаан-үрүү Коммунистическай партия XXVI съэһин уураахтарын олохҕо киллэригэ бэлэмнэрин биллэрдилэр, съезд ыытыллыбыт күннэриттэн үлэ күүрээнин намтаплакка, съезд матырыйаалларын дириҥник үөрэтэргэ чопчу соруктары туруордулар.

Мунньахха суэһүн ситиктигэр баар сорох ыарахаттары туоратыыга уратыы болҕомто үүрүллүбүт. Рабочайдар үлэлиир уонна олорор үсүлүөбүйэлэрин түһэрыыга, бородууксуйа хаачыстыбатын үрдэтиигэ коммунистар Е. Е. Борисов уонна М. У. Данилова, бааһынаттан суэһүн ahылыгын үүнэриннии улаатыннарыы боппуруостарыгар И. Д. Каженкин уонна Н. С. Попов тохтоотулар.

Кэпсэтии кинигэр съезд матырыйаалларын пропагандалааһын уонна итэр үлэҕэ кэлимник сыһыаннаһыыны салгыы олохтооһуҥ боппуруостара турдулар. Дьон олорор сиригэр итэр үлэ кэнниктэн кэмнэ былаанныахтык тэриллибэт буолбут. Агитатордар уонна политинформатордар ситэтэ суох үлэлиллэр. Профсоюз месткомун оруола намыһах, культурнай-сырдатар учреждениелэр ирдэниилэрин кэрдүк үлэлээбэттэр. Ити нтэҕэстэри коммунистар Е. Д. Барашкова, Д. П. Гермогенов уо. д. а. бэлиэтээтилэр.

Партийнай мунньах ССКП XXVI съэһин уураахтарын олохҕо киллэригэ партийнай тэриллэт соруктарыгар түһаайан ууруох ылыннна.

х х х

ДЬИЭ-УОТ уонна коммунальнай хаһаайыстыба производственнай управлениетын ииниэҕэ партийнай тэриллэт үөһээй мунньаҕар ССКП XXVI съэһин түмүктэрин уонна партийнай тэриллэ соруктарын түһунан боппуруос көрүүҥнээ.

Дакылаады дьүүллэһиигэ тыл эппит коммунистар А. О. Афанасьев, Ф. С. Константинов, Г. А. Пестерев, В. А. Макаров коммунальнай хаачыллыыны салгыы туһсарыы соруктарыгар киэҥник тохтоотулар. Оло-рор дьиэлэр тастарын ыраастааһын, әрэмүөн уонна тутуу хаачыстыбаларын туһсарыы, матырыйаалы сэмчилээһин, бары үлэҕэ хаһаайыннаһыы сыһыаннаһыы боппуруостара кэпсэтии кинигэр турдулар. Саха уобаластаагы партийнай тэриллэттэн ССКП XXVI съэһин рабочай делегаттарын республика бары үлэһиттэригэр ыҥырыыларын ейүүргэ, социалистическай куоталаһыыны үлэһиттэр инициативаларын киэҥник көбүлээн тэрийэргэ быһаарыллыбыта.

Партийнай мунньах ССКП XXVI съэһин историческай уураахтарын халбаҥнаабат салалтаҕа уонна толоруугa ылла.

Бүгүн бастыҥнар кирбиилэрэ—сарсын коллектив нуормата

ОРОЙУОН 1980 СЫЛЛААҔЫ ЧЕМПИОННАРА

Иннокентий Прокопьевич АММОСОВ

Модун күүстээх К-701 трактордаах саталлаахтык туһаныыны холобурун Карл Маркс аатынан совхоз Мугудайдаабы отделениетын тракториста И. П. Аммосов көрдөрдө.

Кини онус пятилетка бүтэһик сылыгар ыраах сиртэн оту таһыыга, бааһынаны тэҥастааһыҥҥа, о. д. а. үрдүк оҥорумтуолаахтык үлэлээтэ. Онон сыл устатыгар 4276,3 эталоннай гектардаах үлэни оҥорон былаанын 107 бырыһыан толордо. Кини итинэн оройуон чемпионун аалай лиэнтэтин кэтэр чиэскэ тигистэ.

Чемпион механизатор бастыҥ опыты олохҕо киллэрэн ситиспит кирбиитин чиҥэтэргэ дьулуһан үлэлиир. Кини, партия XXVI съэһигэр Саха сиритэн рабочай делегаттар ыҥырыылларын ейөөн, уон биирис пятилетка хас биирдии күнүгэр үлэ үрдүк оҥорумтуотун уонна хаачыстыбатын ситиһэргэ соруктанар.

Дмитрий Дмитриевич БАРАШКОВ

Аҕыстыгай сайын ходуһа хонууттарга саналарга «төбөүлээн, ордук таһаарыылаахтык оттообуттара.

Общественнай суэһүгэ элбэх дорооһкой аһылыгы бэлэмнии иһин социалистическай куоталаһыыга киирсэн, «Чурапчы совхоз Килэҥкитээҕи отделениетын Д. Д. Барашков салайар ииниэн үлэлиир звенота сезон түмүгүнэн хас биирдии кинигэргэ кимиэҕэргэ да элбэҕи оттоон совхоһугар туттарбыта. Звено хас биирдии чилиэнигэр 32,4 тонна оту соҕотуопкалаан былаанын 115,7 бырыһыан толорон 1980 сылга чемпион оттуур звено аатын ылла.

Дьыл уратыларын учуоттаан үлэлээһин, хас биирдии отчут дьоҕурун сатаан туһаныы, уопсай ситиһии мэктиэтинэн буолбуттара.

Звено кэлэр сезоҥҥа эрдэттэн бэлэмнэнэн эссе өлгөмүүк оттуур бааллаах.

Семен Семенович ОКОНЕШНИКОВ

Күн-дьыл усулуобуйатыттан тутулуга суох ыаммытынан үүтү аһыллаҕа биримэтигэр арыы сыахтарыгар тиэрдии шоферган быһаччы тутулуктаах.

Аҕыстыгай сайын Карл Маркс аатынан совхоз Мугудайдаабы отделениета государстволаа атыылаһар үүт хаачыстыбатын үрдэтиигэ үрдүк хирбиини бэлиэтэнэн ыҥырыы таһааран үлэлээбитэ. Ол үрдүк эбэһээтэлистибэ толоруллубута. Онно шофер С. С. Оконешников өнөтө хырата суох. Пятилетка түмүктээһиннээх сылыгар кини 28426 тонна-километры оҥорон былаанын 142 бырыһыан толордо.

Ити үтүө суобастаах үлэтин, үрдүк көрдөрүүтүн иһин Семен Семеновичка оройуон чемпион шоферун аата бэриликкэ.

Кини быйыл эмиэ үрдэтиллибит эбэһээтэлистибэҕэ ылынан эссе тэптэн үлэлиир.

Оройуон 1980 сылга чемпионнара Эрилик Эристиин аатынан совхоздан техник-осеменатор Петр Николаевич Титов, «ЫБСЛКС 60 сыла» ферма коллектива, Карл Маркс аатынан совхоздан тракторист Афанасий Афанасьевич Седалищев, Болугур оҕуруотчуттарын звенотун тустарынан «Оройуон онус пятилеткэҕэ чемпионнара» диэн матырыйаалга хаһыат бу дьыл 32 №-гэр көрүҥ.

Дьэччимэ кормовой культуралары үүнээрэр звенота

Карл Маркс аатынан совхоз Төлөй Дириҥнээҕи бригээдэтигэр 1978 сылтан ньүөлсүтүүлээх бааһынаба туорахтаах культуралары үүнээриннэн дьарыктаммыттара. Иккис сылларыгар гектар ахсыттан 140 центнер үүнүүнү хомуйбуттара. Ол эрээри ити сыл одьулуунньар көрдөрүүлэрэ эссэ үрдүк буолан биэрбэктэ.

Аҕыстыгай сылга Михаил Николаевич Гоголев звенота гектар ахсыттан 134,5 центнер күөх маассаны хомуйан оройуон чемпионун аатын ылла.

Звено быйыл кормовой культуралары 110 гектарга ыһарга, гектар ахсыттан ортотунан 130-туу центнер күөх маассаны хомуйарга эбэһээтэлистибэ ылынна.

Хоптобо оту мээкиэлии звенота

Онус пятилетка түмүктээһиннээх сылыгар Эрилик Эристиин аатынан совхоз кини уһаайбатыгар китаминнаах от мээккэтин бэлэмнээһиннэ Яков Дмитриевич Аммосов звенота ордук үрдүк көрдөрүүлэммитэ: сезон устата 240 тонна от мээккэтин бэлэмнии былааннаабын 300 тоннанан толорбута.

От мээккэтин бэлэмнээһин—Хоптобо отделениетыгар үлэ сонун көрүнэ. Звено хас биирдии чилиэнэ бу үлэҕэ бары дьоҕурун ууран үлэлээһиннэ оройуоҥка саамай үрдүк көрдөрүүнү ситиһии төрүттүнэн буолла.

ССКП XXVI съэһин уураахтарын толоруохпут

Табаарыс Л. И. Брежнев «Советскай Союз Коммунистическай партиятын XXVI съэһигэр ССКП Кини Комитетын Отчуота итиэннэ ис уонна тас политикаҕа партия уочараттаах соруктара» диэн дакылаата, съезд атын докумуоннара коммунистар, бары советскай дьоннор кэхтээх, дириҥ интэриэстэрин үөскэттилэр.

Съезд историческай уураахтара, табаарыс Л. И. Брежнев туруорбут балаһыанньалара уонна соруктара норуот бүттүүнүн бигэ санаһан биһирэбилин уонна өйөбүлүн ылыллар. Партийнай комитеттар, Бүтүн Союзтаабы «Знание» общество тэриллэрэ киэҥ лекционнай үлэни, общественнай-политическай ааҕыылары тэнитиллэр, лекторийдары уонна кинолекторийдары тэрийэллэр, съезд идеяларын хас биирдии коммунизка, комсомолецка, хас биирдии советскай киһиэхэ тиэрилэргэ дьулуһаллар. Партийнай комитеттарга көмөҕө аҕаан ЛЕКЦИЯЛАР БИРИМИЭРИНЭЙ ТЕМАТИКАЛАРА бэлэмнэнэ.

ССКП XXVI съэһэ—коммунизмҥа барар күөлгэ историческай эркээйи.

Л. И. Брежнев дакылаата—научнай коммунизм теорияытыгар уонна практикатыгар бөдөҥ кылаат.

Коммунистическай айар-тутар үлэ уонна эйэ программата.

Марксизм-ленинизм уонна биһиги эпоха.

Марксизм-ленинизм — ССКП революционнай уларыта тутар үлэтин аҕылаата.

Биһиги сыалбыт—коммунизм.

ССКП XXVI съэһин аан дойдутаабы суолтата.

ССКП ленинскэй генеральнай курса утумнаах буолуута.

Советскай общество түмсүүтэ.

ССКП аан дойдутаабы политиката.

Норуоттар революционнай охсуһууларыгар сахалыы ситиһиилэр.

ССРС, кини союзтаахтара—сир үрдүгэр эйэ кылаабыкай тирэхтэрэ.

Эйэни бөҕөргөтүөххэ, тыныаһын сымнаһыныын дириҥэтиэххэ.

ССРС социальнай прогресс иннинэ күөнүгэр.

Аан дойдутаабы социалистическай система.

Социалистическай доҕордоһуу дойдуларын ситиһиилэрэ.

Аан дойдутаабы социализм иннинэ дьэҥкэ эрэллээхтик баран иһэр.

Варшаватаабы Дуогабар тэриллэтэ эйэ дьыалатыгар эрэллээхтик сүлүүспалыыр.

Ыраатты дойдулар опыттарыҥ үөрэтиэххэ уонна туһаныахха.

ЭХКС дойдулара динамичнайдык сайдыылара.

Социалистическай интеграция дириҥээһиннэ.

Экономика—капитализмы кытта куоталаһыы экономическай оттүнэн быһаарыылаах фронта.

Социалистическай интернационализм олохҕо киирэр.

Социализм дойдуларын күүстэрэ — сомоҕолоһууга уонна бинтэ түмсүүгэ.

Китай политикатыгар социализм принциптэрин токурутуу.

ССРС КНР-тын кытта үтүө ыаллыы сыһыаннаһыылар иһин.

Босхоломмут дойдулары кытта ССРС сыһыаннаһыылара.

ССРС уонна социалистическай сайдыы хайысхатын тутуспут дойдулар.

Афганистан революциятын ситиһиилэрэ.

ССРС Индияны кытта бинтэ үлэлээһиннэ.

Блюмизй Востокка—сэрдээх уонна бөҕө эйэни.

Блоктарга холбоспот буолуу хамсааһынын оруола.

Аан дойдутаабы экономическай сыһыаннаһыыларыгар уларыта тутуу.

ССКП уонна аан дойдутаабы коммунистическай хамсааһын.

Коммунистар — норуот дьыалатын иһин эр санаалаах охсуһааччылар.

Пролетарскай интернационализм—аан дойду үлэһиттэрин модун батастара.

ССКП бэйэтин интернациональнай курсугар бэриниилээх буолуута.

Капитализм уопсай кризиһэ салгыы сытыырхайыыта.

Америка империализмын агрессиванай политиката.

Капитал дойдуларыгар социальнай утарсыылар сытыырхайыылара.

Аан дойду түһүлгэтигэр идеологическай охсуһуу.

Советскай - американскай сыһыаннаһыылар.

Европаҕа эйэ иһин уонна куттал суох буолуутун иһин ССРС охсуһуута.

Советскай - французскай сыһыаннаһыылар.

Советскай-Арҕаа Германия сыһыаннаһыылара.

Советскай - финляндскай сыһыаннаһыылар.

Советскай-японскай сыһыаннаһыылар.

Латинскай Америка государстволарын кытта ССРС сыһыаннаһыылара.

Эйэлээхтик ыаллыы олоруу ленинскэй политиката.

Эйэ программата олохҕо киирэр.

Эйэни туруулаһан кэмүс кэһиһик—планета норуоттарын кылаабынай соруктара.

Сайдыылаах социализм кэмигэр ССКП экономическай политиката.

Сэтэ уонус сылларга ССРС экономическай сайдыытын түмүктэрэ.

Биһиги Ийэ дойдубут ордук күүстээх, баай, кэрэ буолла.

Онус пятилеткэ сүрүн түмүктэрэ.

Саха АССР 60-с сылларга үктэнэн туран.

Саха АССР экономиката—дойду норуотун хаһаайыстыбатын биир кэлим компонена быстыспат сорбото.

Уон биирис пятилеткэҕэ уонна 1990 сылга диэри кэмиэ Саха АССР сайдыытын кэскиллэрэ.

Онус пятилетка гвардеецтара.

Биһиги сүһүөх кэмиэ партия экономическай стратегията.

Уон биирис пятилетка хылаабынай соруктара.

Биһиги уочараттаах соруктарбыт улахан кээмэйдээҕэ уонна уустуктара.

Коммунизм материальнай-техническай базата.

Уон биирис пятилеткэҕэ Сибиир уонна Дальнай Восток өҥөрүүлээх күүстэрин ордук тургэнник сөйүннэрии боппуруостара.

Ыараханнык промышленность турукташтыын үүнүүтэ.

Атомнай энергетиканы

КИМ ТӨҺӨ ҮҮТҮ ЫЫРЫЙ?

КУЛУН ТУТАР 13—20 КҮННЭРИНЭЭБИ СВОДКА

Совхозтар отделениелар	Фуражнах	Планнаах	Күннэтэ валовой (ц) 1980 с.	Күннэтэ валовой (ц) 1981 с.	Күннэтэ үүт (1 ынахха) кг ф/м	Күннэтэ үүт (1 ынахха) кг ма/м.	Күннэтэ тутарар үүт (ц)	Төрөөбүт ынах	Сапсыбат ынах
Карл Маркс	**2314**	**1405**	**46,5**	**77,6**	**3,3**	**5,5**	**62,9**	**532**	**354**
Одьулуун	607	380	14,0	23,5	3,8	6,1	20,0	102	145
Бөлүгүр	485	250	12,0	17,0	3,5	6,8	13,0	182	14
Мутудай	638	394	16,5	24,0	3,7	6,0	18,5	174	128
Бахсы	584	381	4,0	13,1	2,2	3,4	11,4	84	67
Субуруускай	**1263**	**440**	**23,5**	**26,2**	**2,0**	**6,0**	**20,7**	**291**	**196**
Хатылы	367	100	4,0	3,6	1,0	3,6	2,7	51	16
Волгого	421	150	6,5	10,6	2,5	7,0	8,0	105	120
Сепсельэ	475	190	13,0	12,0	2,5	6,3	10,0	135	60
Эриик Эристиин	**1800**	**817**	**54,1**	**56,3**	**3,0**	**6,5**	**45,5**	**463**	**214**
Хөптөдө	473	200	15,1	15,7	3,0	6,4	12,2	130	72
Хадаар	477	212	13,0	12,8	2,6	6,0	11,0	68	38
Хайахсыт	433	213	9,6	13,5	3,1	6,3	10,5	98	49
Чакыр	417	192	16,5	14,3	3,4	7,4	11,8	167	55
«Чурапчы»	**1296**	**574**	**14,3**	**28,4**	**2,1**	**4,8**	**21,7**	**142**	**125**
Сылаг	661	270	9,9	13,3	2,0	4,9	10,9	70	40
Кылгыы	337	179	3,5	8,3	2,4	4,6	5,0	54	54
Арыылаах	298	125	0,9	6,8	2,0	4,9	5,8	18	31
Өрөйүөн үрдүнэн	**6673**	**3236**	**138,4**	**188,5**	**2,8**	**5,8**	**150,8**	**1428**	**889**
1980 сылга					**1,2**	**5,5**	**99,4**	**1405**	**732**

Ууну хааччыныахха

Табыгастаах сирдэргэ уу сөптөөх саппааһын тутан хаалыы биһиги үрдүк үүнүүбүт, эмис эппит, үрүлүйэр үүппүт төрүтүнэн буолар.

Чэпчэкилии үрэхтэр сүнньүлэригэр улахан ууну хаалларар сыһа: уоллаһына турбут сирэ муохтуйан ходуһа буорту буолар. Ол онугар алаастарга нөсүөйүнан ыстараап, хаар быһыттары тутан ууну хаһаанар дьаһаллары ылыахха.

Искусственнай күөллэрбит былырыыҥҥы улахан ууга көһүтэлээн хаалбыттара. Ол биричиинэтин үөрэтиэххэ уонна инникитин учуотуохха наада.

Е. КОЖУРОВ.

ӨРӨЙУОНҤА ааспыт наҕылээҕи барыта 128,6 тонна үүт ыанан 105,7 тонната государствоҕа туттарылыннка. Табаарынас баара-суоҕа 82,1 бырыһыан буолла.

Ити иннинээҕи наҕылаатээҕэр үүтү валовой ылыы 6,5 тонналаан, государствоҕа туттарыы 5,3 тонналаан эбилиннэ. Совхозтарга барыта 1428 ынах төрөөтө (ааспыт сыл тухаанныах кэминээҕэр 23-эн элбэх).

Ынах маассабайдык төрөөн арҕаһын үрдүнэн Субуруускай аатынан, Эрилик Эристиин аатынан уонна «Чурапчы» совхозтар үүт ыамын биллэ-нэстэ үрдэппэтилэр. Онон кулун тутардааҕы былааны толоруруга ыарахаттар үөскээтилэр. Сорук чуолкай: саҥа төрөөбүт ынахтары күнүгэ 4-5 төгүл ыахха, убаҕас кээҥньэрбөҥү дэлэйдик сиэтиэххэ, ыаҥньыксыттарга декадаҥан чолчу сорудахтары тиэрдэн социалистическай куоталаһыыны көхтөөхтүк тэрийиэххэ.

Ыччат суөһүҥү толоһуттууга болҕомтону молтөтүмүөххэ. Саха АССР Тыатын хаһаайыстыбатын министерствотын дьаһалынан муус устарга 200 суөһүҥү надбавкаҕа туттарыахтаахпыт, ол иһигэр Карл Маркс аатынан уонна Эрилик Эристиин аатынан совхозтар 70-нуу, Субуруускай аатынан уонна «Чурапчы» совхозтар 30-луу суөһүҥү.

Ынаҕы искусственнай сиэмэлээһинин уонна оҕуһунан саптарыыны кичэллээхтик тэрийэн графикаҕа киирэ охсуохха наада. Амма өрөйүонүн суөһүҥ интээччилэрин «Хаалыылаах отделениета суохпун» диэн ыҥырыыларын сир ахсын кизэҥник ойуулуохха.

Тыа хаһаайыстыбатын управлениета.

Райсовет исполкома өрөйүон совхозтарын 1980 сылга хаһаайыстыбаннай-финансовай үлэлэрин түмүгүн көрдө. Онно совхозтарга ааспыт сылга үүтү валовой ылыы, биир ынахтан ыаһын, эти оҥоруу, бурдук, хортуоппуй уонна суөһү аһылыга буолар культуралар валовой хомуурдарын, тутуу, тракторной парк, автотранспорт үлэтин, ийэ суөһүҥү китик, ньирэй уонна күлүн деловой таксыларын былааннаһа толорулуубатахтара ыйыллыбата.

Ол эрээри производствоҕа сорох сүрүн көрдөрүүлэригэр ситиһиилэр баалларбыта бэлиэтэннэ.

Карл Маркс аатынан совхоз тыа хаһаайыстыбатын бородууксталарын оҥорон таһаарыы кэмэйин улаатыннарда, ордук үүтү валовой ылыыга, биир ынахтан ыаһыҥҥа үчүгэй көрдөрүүлэннэ. Тыа хаһаайыстыбатын бородууксталарыгар государствоны кытта ахсаанҥа сорудаҕын барыларынан толордо. Ол эрээри туорахтаах культуралары үүннэригэ, тутуу үлэлэригэр, былааннаах ночоотту сарбыйыыга молтөхтүк үлэлээтэ.

Онус пятилеткаҕы ситиһиилээхтик түмүктээбит республиканан 87 совхозтартан биирдэстэриниэн Эрилик Эристиин аатынан совхоз буолар. Бу совхоз былааннарын үүтү государствоҕа туттарыыга 101,1, эккэ 107,2, хортуоппуйга 135,3 бырыһыан толорбута. Ити иннинээҕи сылларбар ньирэй уонна күлүн деловой таксыларын, эти оҥоруугу уганаттыннарда, былаанныах ночоотту аччатта. Кэнниккисылларга манна хортуоппуй балачча турукпаах үүнүүтэ ылыллар буолла. Ол эрээри онус пятилетка үс сылыгар субуруччу күчүмэҕэй ыстыктар буолбуттарыттан итиэннэ сорох төрөөһүн үлэлэр мелтөгүллүбүттэриттэн эрликтэр тохсус пятилеткатааҕар сорох үлэ көрүнэригэр хаачыстыбаннай көрдөрүүлэрин таҥнары түһэрдилэр (биир ынахтан үүтү ыаһыҥҥа, ньирэй уонна күлүн деловой таксыларыгар, государствоҕа туттарыллар суөһү орто ыйааһыныгар, үүт сыаҕыгар, үүтү бастакы суортаабынан туттарыыга). Бурдугу үүннэригэ үлэ эмиэ сиэтэ тэриллибэтэ. Холобур, ааспыт сылга былаан 23,2 эрэ бырыһыан, оттон пятилетка устатыгар 42,9 бырыһыан толорулуннэ.

Экономика и боппуруоһа

Субуруускай аатынан совхоз ааспыт сылга тыа хаһаайыстыбатын бородууксталарын оҥорон таһаарыы уонна соҕотоҕоллоһуу бары сүрүн көрдөрүүлэригэр былаанын толорбото. Холобур, государствоҕа 230 тонна хортуоппуйу атыылыахтааҕын биир дэҕэни тонналаабатын туттарбата, былаанныырын тэпсиичнай хаһаайыстыбаҕа баара-суоҕа 47,3, үүккэ 82, эккэ 98,6 бырыһыан эрэ толордо. Арай былаанҥа көрүллүбүт ночоотту 37 тыһ. сом. аччатта.

Тэриллибитэ үс сыл буолбут «Чурапчы» совхоз иһи кэмҥэ государствоны кытта ахсааны түүлээхтэн ураты бары көрүнэргэ тохто. Ол иһигэр пятилетка түмүктээһиннээх сылыгар сорудаҕын үккэ 82, эккэ 62,2 эрэ бырыһыан толортоото. Бурдугу үүннэриннн 37,8, оттоохуну 96,4, сиилэстээһини 53,7 бырыһыан толорон өрөйүон уопсай көрдөрүүтүн таҥнары тарта. Былырыын ийэ суөһүҥү китик, үүтү валовой ылыы итиэннэ биир ынахтан ыаһын, эти оҥоруу былаанныырын эмиэ тохпута. Төрөөбүт ылыы ньирэйгэ 40,1, күлүнгэ 58,4 бырыһыаҥҥа тэҥнэстэ. Капитальнай тутууга, ветеринарнай сулууспа үлэтигэр, техниканы туһаныыга итэҕэс-быһаҕас эмиэ аҕыйаҕа суох. Совхоз былааныттан 177 тыһ. сом. ночоотту таһаарда. Былааннаммыт үлэлэр төһө эмэ толоруллубатахтарын үрдүнэн ааспыт сылга хамнас фондатыгар 93 тыһ. сом. аһары ороскуоттанна, биир киһиэхэ тиксэринэн 193 сом. улаатта, эбэтэр былааннаммыттааҕар 68 сом. ордон тэбыста. Совхоз тэрилликээһиттэн государствоҕа төлүннэриэхтээх иэһэ 3 мөлүйүөк сом. тахса буолла.

Кастөрүн курдук, ааспыт сылга өрөйүон совхозтарын хаһаайыстыбаннай көрдөрүүлэрэ инники үөрдүбэттэр, үлэ сорох сүрүн көрүнэригэр хаалыы улакан. Онон СКП XXVI съезһин үүрааҕарыныан салайтаран бу пятилеткэҕэ үлэ үрдүк оҥорумтуоһун уонна хаачыстыбатын ситиһэр түһүгэр производствоны салайыы стилин тупсарар, үлэ тэрээһинин ордук тупсаҕай оҥорор сорук турар. Онуоха тухх ханнык иннинэ производство бары салаалларыгар туһаанныах салайар кадрдар, специалистар, рабочайдар эппиэтинэстэрин тосту үрдэтэр, кордобулу күүһүрдэр наадалаах.

И. ДЬЯЧКОВСКАЙ,
тыа хаһаайыстыбатын управлениетын кылаабынай экономиһа.

тиһиилэрэ.

Экономиика кэмчилээһинээх буолуох тустаах.

Сайдыылаах социализм ыахтарын ордук толору туһаныахха.

Харыстанньы буолуу — коммунистическай олох бэлиэтэ.

Коммунизмы тутууга наука оруола.

Научнай-технический прогреһы бары дьаһалларынан түргэтэтиэххэ.

Айымньылаах ой-сана уонна айымньылаах үлэ союзтаһыыларын бөҕөргөтүөххэ.

Космоһы баһылааһын сүүрбэ сыла.

Энергетика уонна прогресс.

Уон биэрис пятилеткаҕа оттук-энергетика комплекса.

Норуот бүттүүнүн үдэрнэй тутуулара.

Байкал-Амур тимир суолун магистраль уонна Саха сирин Соҕуруу оттуур сайыннарыы проблемалара.

Саха сирин Соҕуруу оттуннээҕи территориальнай-производственнай комплексы үөскэтии тиэрэн турар проблемалара.

БАМ зонатын туһаҕа таһаарыы — норуот хаһаайыстыбатыгар партия уонна норуот дьаһуннаах сорунтара.

Арҕаа Сибиир таһы уонна нефэ.

Болдьоҕун иннинэ тутуохпут — болдьоҕун иннинэ баһылыахпыт.

Биригээдэнэн бэдэрээттэһиигэ — киэҥ суолу.

1981 сылга үлэҕэ киллэриэхтээх объектары бүтүннүүлэрин туһаҕа бириэххэ.

Пятилеткаҕа олорор дьиэлэри тутуу.

Транспорты сайыннарыы проблемалара.

Массыына оҥоһуута уонна научнай-технический прогресс.

СКП кылаабынай кыһаммыыта — норуот олоҕун үйгутун үрдэтиҥ.

Барыта киһи туһугар, барыта киһи үйгутун туһугар.

80-с сылларга СКП аграрнай политиката.

Агропромышленнай комплекска — үрдүк кэдьүүһү.

Суөһү интиэтэ — ударнай фронт.

Колхозтар уонна совхозтар — тыа хаһаайыстыбатын торуттэрэ.

Кеме уонна тус бэйэ хаһаайыстыбатыгар — активнай ойоҕобулуу.

Нэһилиэнньэҕэ аналлаах табаардары ыкорон таһаарыы, өҥөлөру оҥоруу эйгэтин сайыннарыы — бастакы суолталаах партийнай дьыала.

Чолчу киһи туһугар чолчу кыһамныыны.

Экономиканы салайыы ныымаларын тупсарыахха.

Государственнай ыалаан — сокуон.

Партия уонна государство социальнай политикалара.

Рабочай ыллаас сүрүннүүр оруола.

Колхозтаах баайынай аймах — коммунизмы активнай тутааччы.

Социалистическай бас билии иккис формалара чугасыһыылара.

Куорат уонна дэриэбинэ икки ардыларыгар баар биллэр-көстөр уратылаһыылары туоратыы.

Сайдыылаах социализм үсүлүобүйаларыгар интеллигенция.

Ленинскэй национальнай политика.

ССРС норуоттарын быраатты дөҕордоһуулара.

Норуоттар дөҕордоһуулара — коммунизмы тутааччылар модун күүстэрэ.

Саха АССР экономическай уонна социальнай сайдыытыгар улуу нүүчүө норуотун иитиэннэ ССРС атын норуоттарын быраатты комелоро.

Национальнай культуралар чэчирии сайдыыларэ уонна хардарыта байытыһыылара.

Хара буора суох сирии сайыннарыы — норуот бүттүүнүн дьыалата.

Советскай общество — үлэ дьонун обществота.

Социалистическай куоталаһыы — маасса быһаччы айымньыта.

Тутуу общественнай фондалара.

Норуот үөрэҕириитин сайыннарыахха уонна тупсарыахха.

Дьоннор доруобуйаларын туһугар кыһамныы — дьоһуннаах социальнай сорук.

Физическэй культураны — советскай дьоннор хас күннэрги олохторугар.

Литература уонна искусство үрдүк идеяностаах буолаллартын мөкө.

Советскай политическай система.

ССРС Конституцията — биһиги төрүт сокуоммут.

Советтар оруолларэ үүнүүтэ.

Советскай профсоюзтар — маасса ортотугар партия эрэллээх тирэҕэ.

Советтар дойдуларын дьахталлара.

Коммунизмы эдэр тутааччылар.

Народнай контуруол — советскай демократия быстыспат сорҕото.

Экономическай уонна киитэр үлэ сорунтарын быһаарыыга үлэ коллективын оруола.

Социалистическай сокуоннаһы уонна правопорядогы бэҕэргэтүөххэ.

Советскай Сэбиэскиилээх Күүстэр — эйэлээх үлэни көмүскээһиҥҥэ.

ССКП — советскай норуот авангарда.

Партия сайдыылаах социализм сүһүөх кэмигэр.

Норуоту кытта биирдэ сомоҕолоһуута — партия күүһэ.

Партияны кытта биирдэ сомоҕолоһуута, киһи салаллатыгар — норуот күүһэ.

Үлэ ленинскэй стиля.

Критика уонна бэйэни критикалааһын — биһиги олохпут сокуона.

Советскай олох смэрэ.

Саҥа киһини киитэн таһаарыы — биһиги программ малаах сыалбыт.

Коммунистическай идеяность — билии-көрүү, итэҕэл уонна практическай үлэ биирдэ уһаарыллыыларэ.

Олохха активнай позицияны — хас биирдии советскай киһиэхэ.

Тыл уонна дьыала араастыспат буолуулара.

Ленин дьыалата тыыннаах уонна кыайа турар.

Ленинизм, коммунистическайдыы оруоруохха, үлэлэһиҥҥэ уонна охсуһуоххэ.

Улуу бачыым үгэстэрэ.

Коммунизмы тутааччы моральнай кодекса.

Идеологическай үлэ — коммунизм иһин охсуһуу дьоһуннаах фронэ.

Политическай-киитэр үлэни — олох модьуйууларын таһымыгар.

Пятилеткэ — хас биирдии киһи дьыалата.

Пятилеткэҕэ — ударнай үлэни, айымньылаах көрдөөһүнү.

Кыһыл Знамялаах коллективтэр опыттарын — олоххо.

Хас биирдии рабочай мөкөтээҕэ үлэ оҥорумтуотун, үлэ кэдьүүһүн, хаачыстыбатын үрдэтиэххэ.

1981 сыл былаанын — Улуу Октябрь бырааһынньыгар.

Пятилеткаҕа толоруохпут уонна эһэры толоруохпут.

СКП XXVI съезһин үүрааҕарын — практическай дьыалаларга.

АХШ ОРООҺУУТУН КЭНЭТЭР

Президент Р. Рейган аан дойдуга кизигник биллэри, ол гынан баран Картер администрацията адъас мэлдьэспитин ним барыта истэринэн аан бастаан биинниэ: Холбоһуктаах Штаттар Пакистан уонна Иран территориятыттан Афганистаны утары турар баандалары сэбилиниллэр итинэнэ өйүүллэр. Кэлэр оттугэр, диэтэ Үрүҥ дьиэ хаһаайына, киниллэр вадырыстарыгар саасап тинйиитэ элбэтиллиэҕэ. Итинэн АХШ АДР утары сэбилэнниллээх ороонуутун саҥа сүһүөххэ ытыарар уонна афганскай коруоту утары биллэриллибэтэх сэриитин аһаҕастытар.

АДР правительствота Р. Рейган этиитин провокационнай уонна остоох этин быһыытынан хайыы-үйэ сыаналаан турар. «Китайскай гегемонистарынан айонор американскай империализм ханнык да кимриитэ-гаҕсыта Афганистан үлэһит дьоннорун бэйэлэрэ талан ылбыт экономическай уонна социальнай сайдыыларын суолуттан туора тардыахтара суоҕа»,—диэтэ АНДП КК Генеральнай секретара, Революционнай Совет Председателэ уонна АДР Премьер-Министрэ Бабрак Кармаль.

Афганистан ис дьыалаларыгар ороонуутун «эҥэтэр» АХШ быһаарыныыттан аан дойду общественнойа сокуоннайдык дьиксинэр. Тоҕо диэтэххэ, Вашингтон итинник хардыыта Азия соҕурууллуу-арҕаа оттугэр бүтүннүүтүгэр быһыылыйбатын эссэ ордук үүстугуруутугар.

Комментатор колонкалара

гар тиэрдэр кутталлаах.

Үрүҥ дьиэҕэ дьыаланы ханна тиэрдиэхтэрин баҕараллар? Холбоһуктаах Штаттар бастаан хаһан эмэ оройуонка тыҥаабыны үөскэтэллэр. Ол кэнниттэн кирээһинээх быһыылыйбатын үөскээбит буруйун атыттарга (буолаары буолан, быраабыла «урдук, ССРС-ка) түһэрээччилэр итинэнэ иҫоветскай суоһаабыныы» утары диэн сымыйа сылтаҕынан биһиги планетабыт нэһилиэстэбилин туоһулаахтарыгар бэйэлэрин байыаннай базаларын тэрийбитинэн бараллар, сэбилэнниэн үлүһүйүүнү күүһүрдэллэр, бэйэлэрэ үөскээппит проблемаларын суруйээһинигэ түһуламмыт бары наҕылээһиннэри сананаллар.

Афганистаны түлэ үөскээбит Балаһыанньа бэйэтин кэмигэр чопчу итинник сайдан барбыта. ССРС «Афганистанга киэҥ көтөн сирбитэ» диэн аан дойдуну итэҕэтээри американскай пропаганда онтон ыла тэлгэбэх чэриниилэнэ баараата. Ол эрээри Рейган кэнниккэ сайабылыанньатын ааҕыахха эрэ кэрэх, өйдөнөр: АДР правительствота ыаллыы уонна доҕордуу дойдутуттан—Советскай Союзтан агрессияны таттэрү оксорго көмө көрдөһөрүгэр ыпыынарыллаах төрүттээх эта.

ССРС Афганистанга сыһыаннаах позицията ССКП XXVI съэһин үрдүк трибунатыттан Л. И. Брежневинэн эссэ тоҕуо биэрэгэтиллибэтэ. Биһиги дойдубут Афганистан правительствотын сөбүлэһиитинэн советскай аанскай контингены Афганистантан таһаарарга бэлэм. Ол эрээри итиннэҕэ АДР-га революцияны утары баандалары ыытыыны аҕыс тохтотуохха наада уонна ол Афганистан уонна кини ыанарын икки ардыларыгар сөбүлэһиннэн сиҥэтиллиэх тустаах.

С. КУЛИК,
ССТА ырытааччыта.

ҮЛЭ, ЫРЫА АРГЫСТААХ

«Норуоттар доҕордоһууларын күүһүн анныгар» диэн девиэтээх уус-уран самодеятельность коллективтарын быйылгы оройуоннааҕы көрүү бары да нэһилиэктэртэн үүгүс кыттааччыны тардыбыта киһини үөрдэр.

Мин оройуон саамай кырдьаҕас нэһилиэгэ—Соловьев эдэр мичаттарын концерын улаханнык астынан көрдүм. Бу чулуу ыанньыксыттарынан, хоннохтоох отчуттарынан, сорсуннаах булчуттарынан аатырар сир үлэһит дьоно ыллыыры-туойары даҕаны сатыллар эбит. Киниилэр дойду бырааттыгы социалистическай республикаларын кыһын ыһыл былаахтарын күөрэччи кэтөҕөн киллэрэн «Биһиги барыбыт бииргэ бырааттыбыт» диэн ырыаны тардан нэбиспитэрэ сүрэхтэн көтөхтө. «Аччыгый Сир» диэн ырыа эмиэ үчүгэйдик толорулунна. Араас норуоттар үгүсүүлэрэ программаҕа киллэриллибитэ көрүү дөбиһии арыйарга улаханнык көмөлөстө. Үгүсүүлэри туруорбут Н. Н. Карпова бэйэтэ эмиэ бэртэхэй нүөмэри толордо. Л. Собакин, Е. Собакин, А. Собакина ырыалара, В. Сергеев уус-уран ааҕыыта биһирэннилэр. Концерт ортотугар икки сценаҕа киллэриллибиттэрэ көрөөччүлэри эмиэ бэрк сэргэхситтэ.

Концерга 60 киһи кыттынна. Бу—нэһилиэк бары олохтоохторун 12 быһыһына. Үчүгэй массабас!

Үлэҕэ да, үөрүүгэ да дьоҕурдаах Мырыла үлэһит дьоно киниитин да бу курдук кэрэ ырыа, дьоһун үлэ аргыстаах буоллунар.

Е. А. МАКАРОВ,
үлэ ветерана.

„ҮӨРҮҮ" ҮӨРҮҮНҮ БЭЛЭХТИИР

БЕЛОРУССКАЙ ССР. Бреотээҕи «Үөрүү» уус-уран самодеятельность ансамблын ооньуутугар долгуйбат көрөөччү диэн суох буолар. Ансамбль аан дойду норуоттарын оруҥутүллэх үнүүлэрэ, белорусскай дарҕанбинэ олоҕуттан хореографическай сценкалара, юмористическай хартыынкалара көрөөччүлэргэ улаханнык биһирэнэллэр. Оттон ким гастроллуур географията диэн: биһиги Ийэ дойдубут столицата уонна Белорусскя тыатын сирэ, Советскай Союз үгүс куораттара уонна Польша, Италия, Франция, Турция, Ирак.

Уус-уран самодеятельность артистарын—рабочайдар, сулууспалаахтар, студеннар—маастарыстыбалара үрдүк көрдөбүллээх жюри биһирэбилиннэ бинирдэ эрэ бэлиэтээнэ: «Үөрүү»—Белорусскя комсомолун бириэмийэтин лауреата, фольклорнай аймыныы Бүтүн Союзтааҕы уонна аан дойдутааҕы фестивалларын лауреата.

Снимокка: «Дарҕанбинэҕэ сыбаайба» хореографическай постановкаҕа.

ССТА фотохрониката.

Бэчээттэммэтэх сурукка эппиэт

Редакция быйыл олунньу 21 күнүгэр Кытаанах Арыылаахытыттан И.Д. Каженкин «Үрдүкэн хайаа» диэн критическэй сургуун туппута. Онно «Чурапчы» совхоз Арыллаахтааҕы отделениетыгар ааспыт сыл сэтиннэригэ үлэҕэ киллэриллибит арыы сыаҕа ситэрилла илигин, оҕоҕо сиҥэ ирэн сууллар куттаммытын туһунан этиллибитэ.

Сурук бэчээттэммэккэ эрэ «Чурапчы» совхоз директорыгар И. Н. Аммосовка ирдэбилгэ ыытыллыбыта. Онно кини маннык эппиэттээтэ:

«Сурук сүрүннүэн бэрбэйкэлэн ыытыбыт. Дьиэ кырыыстата шифернэн сабыллара ситэ, риллэ илик. Шифер миэстэтигэр баар. Оҕох кигнэрн түһэн испитэ кырдьыктаах, билигин ол никистээн оногоһуллуннэ. Сыах үлэлии турар».

● Доруобуйа муннуга

Харах оҕоллонуулара

Харах оҕоллонуулара ыраахынай буолаччылар.

Холобур, массыыналары ремүөнэнээһин кэмигэр харахха тимир кыырпахтара хатаныахтарыы сөп. Онуоха, ааһыа диэн аралдьытыммакка, эмп үлэһиттэригэр көрдөрө сохсуллуохтаах. Биллэн турар, оҕоллонуу тоҕоонэ эрдэ биллэр да, соччонон харах түргэнник үгүөрэр.

Оҕоллонуу үлэ культурата үрдүк, техникаттан сарохтээх буолуу бырааблалара сөптөөхтүк тутуһуллар сирдэригэр, үтэс курдук, сэдэх буоланчыы. Өрөмүөннүүр мастерскойдарга, уһанар сирдэргэ становктар, механизмнар аналлаах харыстанар хаххалаах буолуохтаахтар, сирдатыныгга, үлэлиир миэстэ ыраас буолуутутар сөптөөх болҕомто ууруллуохтаах.

Харах оҕоллонуутун кини сиэйигэр сөп түбэһэр, ыксары кэтэллэр араас ачыыллар сэрэтэр аналлаахтар. Хомуурга, техниканы өрөмүөнэнээһинигэ үлэлиир механизатордар ачыылланаллара хайаан да наадалаах. Тыа хаһаайыстыбатыгар ядохимикаттары туһанарга ордук сэрэхтээх буолуллуохтаах, туһаннаах бырааблалар бүлгүччү тутуһуллуохтаахтар. Үүт-арыы сыахтарын лабораннара сернай кислотаны тутталларыгар, испиэскэни ыытта үлэлээччилэр, кыраасканаалаччылар аналлаах ачыкынны туһаныахтаахтар.

Дьиҥэ-уоҥна харах оҕоллонуутта эмиэ тахсааччы. Ордук гаһы, электрокипятильнигы, о. д. а. туһаныыга сэрэнэр наада. Сйуттуу болҕомтону оҕолорго ууруллуохтаах.

Харах оҕоллонуутутар хаһыык мангнайгы комөнү оногуохха сөбүй?

Түөх хаһыык иннинэ, оҕоломмут харахха асептическай бэрэбээскинэ оногоо охсоот, окулиска көрдөрөргө тиэтэйиллиэхтээх. Өсөгүн хараҕы кислота, испиэскэ сэтэринэ, бачэйэн ыраас уунан суулуллуохтаах. Онуоха уугут ортуйбут буолуохтааҕын умнуман.

Л. ЕРМОЛАЕВА,
травдиспансер фельдшерэ.

Баһаартан сэрэҕи күүһүрдүөххэ ●

ОТТОН ДЬИҤЭР ХАЙДАҔЫЙ?

Баһаар... Киһи барыта уоҕуйар. Бэлэмэ суох буоллахха, ол эссэ улаатар. Оттон онно бастакынан туһаныллыахтаах дьиэ таһыгар ыһыыны быһа ыйанан турбут огнетушитель үлэлээбэт. Баһаарынай массыына кэлбит даҕаны, саҥа ыстаан иһэн уута бүтэ оҕуста. Арааһа, уута суох турбут буоллаҕа...

Оттон дьиҥэр хайдаҕый?

Огнетушитель састааба үс компонентан турар: солох, кислота уонна уу. Үһүс компонена—уу. Биллэрин курдук, улахан ыһыыларга тоҥор. Ол түмүгэр огнетушитель үлэлиир ыыаҕын сүтэрэр. Биһиэхэ, хомойуох иһин, бу үгүстүк — көрсүллэр итэҕэс. Онон иннидитин учуоттаныан наада.

Баһаарынай массыына цистернатыгар 2100 литр уу киирэр. Носуос тохтоло суох үлэлиир түбэлтэтигэр бу ууну 4-5 мүнүүтэ иһигэр ыстарар ыыахтаах. Онон бир массыына уутун саппааһынан саҥа саҕаланан эрэр баһаар кердүгэнин умуруоруохха сөп. Ол иһин биһиги, олохтоох усулуобуйабыт ыарахаттарын учуоттаан, баһаары умуруоруута уу таһар массыыналары түһаныыны сөптөөбүнэн аҕабыт. Массыына бэйэтин тутулун уларыппакка, эбии оборудование киллэрбэккэ эрэ уутун ыстарар гына оногоруу олус судургу. Ол схемата толору оногуллан совхозтар уонна бары тэрилтэлэр салайаачыларыгар ыытыллан турар. Бу дьаһалы олохтоох киллэрэр туһунан сыйыл кулун тутар 10 күнүгэр райсовет исполкома 43 №-дээх быһаарыныы ылыммыта.

Бу оногуок уу таһар массыыналар оногурмтуоларын 2 төгүл үрдэтэр ыыахтаах. Өсөө кинилэр бэйэлэрэ уулариын 15 мүнүүтэ сүөкүүр буоллахтарына, саҥа схема 5-6 мүнүүтэ устата кураанахтыыры хаачыйар.

Баһаары умуруоруу мунутуур үрдүк тэрилиини, общественнай бас билиини харыстааһыҥҥа бэриниллэх буолууну эрэйэр. Ол иһин саҥа схеманан оногуллубут уу баһар массыыналар шоферлара олорор квартираларыгар телефон киллэртэрэр наадалаах. Массыына түүн гаражка киириитигэр толору уулаах буолуутун булгуччулаахтык ирдиэххэ.

Кэлэр оттугэр баар итэҕэстэри туоратыахха, баһаары умуруоруута туох наада буоларын барытын мэлдьи бэлэм тутуохха.

В. СИДОРОВ,
госпожнадзор инспекциятын начаальнига,
Е. МАКАРОВ,
добровольнай пожарнай общество председателэ.

Редактор А. Е. ЧИЧИГИНАРОВ.

Эриллик Эристикэ аатынан совхоз дирекцията, партком, профсоюз рабочкома, комсомольскай комитет, Хоптоҕо сельсоветын исполкома үлэ ветерана Е. П. Собакинаҕа кини тапталыр уолэ **СОБАКИН ИННОКЕНТИЙ ГАВРИЛЬЕВИЧ** эдэр сааһыгар өлбүтүнэн бэйэлэрин кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700, Чурапчы с., Карл Маркс уул., 12, ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-393, отделлар—21-495, уопсай — 21-505.

«Саҥа олох» райкома КПСС Якутской АССР. («Новая жизнь») — орган Чурапчинского и районного Совета народных депутатов

Индекс 54907 Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 печ. лист. ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ № ЗДКАЗА 36. с. Чурапча. ул. Карла Маркса 12. Тираж 3182.